

۱ با توجه به نظریات ملاصدرا، کدام عبارت درست است؟

- ۱ در برخی مباحث فلسفی و برای اثبات وجود خدا باید از شهود و وحی به عنوان پایه استدلال استفاده کرد.
- ۲ موجودات در اصل وجود، وحدت دارند و اختلاف آن‌ها ناشی از ماهیت آن‌ها است.
- ۳ واقعیت خارجی، امری واحد است که همان اصل هستی اشیاء است.
- ۴ تفاوت وجود و ماهیت مانند تفاوت نور و تاریکی است.

۲ براساس اصول اولیه حکمت متعالیه، کدام گزینه درست است؟

- ۱ بنیادی‌ترین اصل این است که حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تکثر واقعی در عالم وجود ندارد.
- ۲ پذیرش وحدت حقیقت وجود به تنهایی نمی‌تواند کثرت و تعدد را در عالم، به طور دقیق تبیین کند.
- ۳ اعتقاد به اینکه انسان است که واقعی است نه وجود انسانی، برای ذهن انسان معمولی، مشکل به نظر می‌رسد.
- ۴ براساس اصل مراتب داشتن وجود، هر مرتبه‌ای از وجود، به میزان درجه ماهوی خود، ظهور حقیقت یگانه است.

۳ با توجه به سفر عرفانی «از حق به سوی خلق»، کدام عبارت درست است؟

- ۱ با مباحث افعال خداوند و حکمت او و ربوبیت الهی در کتاب اسفار اربعه، مطابقت دارد.
- ۲ در این سفر، سالک از ذات حق جدا شده و به میان مردم بازمی‌گردد.
- ۳ به مباحث علم‌النفوس و مراحل شکل‌گیری آن در فلسفه ارتباط دارد.
- ۴ همان سلوک انسان به سوی کمال و رسیدن به کمال نهایی است.

۴ مسئله اصالت وجود و اصالت ماهیت، در پاسخ به کدام سؤال طرح می‌شود؟

- ۱ گوناگونی موجودات مختلف، ناشی از وجود آن‌ها است یا ماهیت‌شان؟
- ۲ آیا وجود و ماهیت دو مفهوم‌اند یا دو لفظ برای بیان یک مفهوم؟
- ۳ موجودات، مصداق مفهوم ماهیت‌اند یا مصداق وجود؟
- ۴ از هر شیء خارجی، چند مفهوم در ذهن می‌آید؟

۵ مناسب‌ترین دلیل برای این که ملاصدرا نام مهم‌ترین کتاب فلسفی خود را براساس مراحل سفر عرفانی انتخاب کرده، کدام است؟

- ۱ وی در این کتاب، مراحل چهارگانه سفر عرفانی را تبیین عقلی و فلسفی کرده است.
- ۲ در این کتاب، مباحث فلسفی متناظر با مراحل سفر عرفانی دسته‌بندی و تدوین شده‌اند.
- ۳ مباحث این کتاب در مورد چگونگی سلوک به سوی حق و سپس بازگشت به خلق است.
- ۴ ملاصدرا فیلسوفی عارف بود و عارفان معتقدند که سیر و سلوک انسان به سوی کمال، مراحل دارد.

۶ با توجه به حکمت متعالیه و روش آن، کدام عبارت درست است؟

- ۱ در آن، برهان عقلی مجرد از کشف و شهود عرفانی و صرفاً با تطبیق بر وحی قرآنی و سنت نبوی و معارف امامان اثنی‌عشر، مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- ۲ وظیفه و توانایی عقل را دفاع از حقانیت دین می‌داند و اصولی را که دین با یقین و اطمینان به ما آموخته است، به مدد استدلال اثبات می‌کند.
- ۳ عقل با به‌کارگیری احکام شریعت، به‌عنوان مقدمات استدلال و رعایت همه‌ی موازین برهانی، به نتایج فلسفی دست می‌یابد.
- ۴ این مکتب نتیجه‌ی تکاملی دو مشرب فلسفی مشاء و اشراق و نیز انس دائمی ملاصدرا با وحی الهی و قرآن کریم است.

۷ مقصود از «سفر از حق به سوی خلق» در عرفان چیست و با کدام مباحث اسفار ملاصدرا تطبیق می‌کند؟

- ۱ در این سفر، سالک به سوی خلق بازمی‌گردد، ولی همه چیز را جلوه‌ او می‌یابد - مباحث علم‌النفس و مراحل شکل‌گیری آن تا رسیدن به مرحله معاد
- ۲ سالک در این مرحله به سوی خلق بازمی‌گردد؛ در حالی که به حق توجه دارد - مباحث افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی
- ۳ در این سفر، سالک می‌کوشد به کمک خداوند سیری در اسماء و صفات خداوند نماید - مباحث افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی
- ۴ سالک می‌کوشد از طبیعت و عوالم ماورای طبیعت عبور کند و به حق واصل شود - مباحث عمومی فلسفه

۸ محتوای کدام عبارت با نظرات ملاصدرا سازگار است؟

- ۱ تفاوت موجودات مختلف را در واقع می‌توان با توجه به ماهیت آن‌ها تبیین عقلانی نمود.
- ۲ هم‌چون عرفا کثرت‌های این جهان را صرفاً می‌دانست، نه امری واقعی و دارای اصالت.
- ۳ تبیین ظاهری بودن کثرت جهان را در ابتدا با مفهوم ماهیت و سپس با مفهوم وجود اثبات کرد.
- ۴ با تلفیق اصالت وجود و وحدت حقیقت وجود ثابت کرد که موجودات جهان کثرت‌بردار نیستند.

۹ کدام یک از مسائل فلسفی از اثبات اصالت وجود نتیجه‌گیری می‌شود و براساس آن، تفاوت اصلی یک موجود با موجود دیگر در چیست؟

- ۱ وحدت و کثرت وجود - میزان درجه‌ی وجودی هر موجود
- ۲ بداهت مفهوم وجود - حقیقت وجودی و نوع هر موجود
- ۳ وحدت و کثرت وجود - حقیقت وجودی و نوع هر موجود
- ۴ بداهت مفهوم وجود - میزان درجه‌ی وجودی هر موجود

۱۰ درک و پذیرش کدام مفهوم فلسفی به دلیل دشواری تبیین عقلانی تفاوت اشیاء، نیازمند تأمل و دقت فراوان است و کدام بیت بیانگر این مفهوم فلسفی است؟

- ۱ اصالت وجود - این همه عکس می و نقش نگارین که نمود/ یک فروغ رخ ساقی است که در جام انداخت
- ۲ اصالت ماهیت - گر چه برخیزد ز آب بحر، موجی بی‌شمار/ کثرت اندر موج باشد، لیک آبی بیش نیست
- ۳ اصالت وجود - وجود اندر کمال خویش جاری است/ تعیین‌ها امور اعتباری است
- ۴ اصالت ماهیت - که یکی هست و هیچ نیست جز او/ وحده لا اله الا هو

۱۱ به ترتیب سالک در کدام سفر به ارشاد و هدایت مردم و رساندن آن‌ها به حق می‌پردازد و در کدام یک، ذات حق را در همه‌چیز و با همه‌چیز می‌بیند؟

- ۱ سفر در خلق با حق - سفر با حق و در حق
- ۲ سفر از خلق به حق - سفر از حق به سوی خلق همراه با حق
- ۳ سفر از خلق به حق - سفر با حق و در حق
- ۴ سفر در خلق با حق - سفر از حق به سوی خلق همراه با حق

۱۲ مخالفت ملاصدرا با کسانی که علم لدنی را انکار می‌کنند، بیانگر تأکید و اهمیت دادن وی به کدام موضوع است و براساس آن می‌توان گفت

- ۱ کلام و عرفان - علم حقیقی در اندیشه‌ی صدرالمآلهین منحصر در علم فقه، تفسیر، کلام و عرفان است.
- ۲ معرفت شهودی - ارزش معرفت شهودی نزد ملاصدرا نسبت به شناخت عقلی و جنبه‌ی استدلالی بسیار بیشتر است.
- ۳ معرفت شهودی - ملاصدرا، هم‌چون سهروردی توجه خاصی به شهود عرفانی و اشراق از جانب خداوند دارد.
- ۴ کلام و عرفان - حقیقت وحی، اقیانوسی است که پهنه‌اش تمامی حقایق و دانش‌های بشری را فرا می‌گیرد.

۱۳ کدام گزینه در مقایسه فلسفه ملاصدرا و سهروردی مورد توافق هر دو طرف نیست؟

- ۱ اصولاً تاریکی چیزی نیست و همان نبودن و عدم نور است.
- ۲ حقیقت نور و وجود دارای مراتب گوناگون و شدت و ضعف است.
- ۳ تفاوت انوار در ذاتشان نیست، بلکه در درجه‌ی نورانیت آن‌هاست.
- ۴ کثرت در موجودات قابل تبیین است و امری عدمی نیست.

۱۴ کدام گزینه دلیل مناسب‌تری برای تبیین وحدت موجودات در فلسفه صدرایی بیان می‌کند؟

- ۱ وجود مفهومی مشترک میان همه موجودات و واقعیت‌های جهان است.
- ۲ آنچه اصیل است و در خارج مابهازای واقعی دارد وجود است.
- ۳ وجود نوعاً حقیقتی واحد دارد و نمی‌توان از انواع گوناگون وجود سخن گفت.
- ۴ وجود حقیقی ذومراتب و دارای درجات و شدت‌های مختلفی می‌باشد.

۱۵ کدام گزینه تفسیر مناسب‌تری از اصالت وجود در منظر صدرالمতألهین بیان می‌کند؟

- ۱ ماهیت امری اعتباری و ذهنی است که در خارج تحقق ندارد.
- ۲ ماهیت به واسطه وجود و به تبع آن در خارج تحقق می‌یابد.
- ۳ ماهیت صرفاً حدّ و مرز وجود خارجی را تعیین می‌کند.
- ۴ ماهیت موجود است، اما موجودیت آن از موجودیت وجود پیروی می‌کند.

۱۶ کدام گزینه به معنای دقیق‌تری از ماهیت در نظریه «اصالت وجود و اعتباری بودن ماهیت» اشاره دارد؟

- ۱ ماهیت چیزی است که در جواب سؤال «چیستی؟» مطرح می‌شود.
- ۲ ماهیت، هر مفهومی است که با مفهوم وجود مغایر و متفاوت است.
- ۳ ماهیت هر وصفی است که از شیء قابل انفکاک و جدا شدن نیست.
- ۴ ماهیت تعیین‌بخش و قوام‌بخش ذات و واقعیت شیء خارجی می‌باشد.

۱۷ خصیصه اصلی مفهوم اعتباری این است که

- ۱ توسط قوه تجرید و انتزاع ساخته می‌شود.
- ۲ حکایت از یک شیء واحد در عالم خارجی دارد.
- ۳ نسبت به تحقق و موجودیت الزامی ندارد.
- ۴ فاقد موجودیت خارجی و امری ذهنی است.

۱۸ کدام مورد جای خالی را در عبارت زیر به درستی کامل نمی‌کند؟

«مفهوم اصیل مفهومی است که

- ۱ مابهازای آن واقعیت خارجی است.
- ۲ به اعتبار وجود موجود است.
- ۳ منشأ اثر در جهان خارج است.
- ۴ وجود آن وجود بالذات است.

۱۹ تبیین فلسفی و عقلانی هریک از آیات زیر به ترتیب در کدام یک از اسفار اربعه ملاحظه یافت می‌شود؟

– «لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ»

– «فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَ رَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ... وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»

– «وَ هُوَ الَّذِي بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَ هُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ»

- ۱ سفر با حق و در حق – سفر از حق به خلق، همراه با حق – سفر در خلق و با حق
- ۲ سفر در خلق و با حق – سفر از خلق به حق – سفر در خلق و با حق
- ۳ سفر با حق و در حق – سفر از خلق به حق – سفر با حق و در حق
- ۴ سفر در خلق و با حق – سفر از حق به خلق، همراه با حق – سفر با حق و در حق

۲۰ کدام گزینه بیانگر اشتراک علم کلام و دانش فلسفه است؟

- ۱ هدف رسیدن به معارف حقیقی و یقینی در باب مبدأ وجود
- ۲ تبیین نظام خلقت به عنوان مجموعه‌ای هدفمند و دارای تعین
- ۳ استفاده از روش برهانی و قیاسی در رسیدن به ادراک و شناخت
- ۴ استفاده از دلایل استدلالی و یقینی برای سنجش مقدمات نظری

۲۱ کدام عبارت درباره‌ی مشرب فلسفی ملاصدرا نادرست است؟

- ۱ همه‌ی مباحث فلسفی وی، از معیارهای پذیرفته شده در دانش فلسفه تبعیت می‌کنند.
- ۲ با آثار عرفا به خوبی آشنا داشته و در شکل‌گیری نظام فلسفی او مؤثر بوده است.
- ۳ در اثبات برخی حقایق فلسفی، از آیات قرآن به عنوان مقدمات استدلال‌هایش استفاده کرده است.
- ۴ مکتب فکری او ثمره‌ی پیوند فلسفه‌های مشایی و اشراقی و بهره‌مندی از شهود قلبی و وحی قرآنی است.

۲۲ کدام گزینه درباره‌ی میرداماد نادرست است؟

- ۱ فیلسوف اشراقی محسوب می‌شد.
- ۲ بانی مکتب فلسفی اصفهان بود.
- ۳ فلسفه‌ی مشاء را اشراقی تفسیر می‌کرد.
- ۴ از استادان ملاصدرا شمرده می‌شد.

۲۳ مطابق با دیدگاه «ابر و باد و مه و خورشید و فلک» یعنی

- ۱ ملاصدرا - وجودهای مختلف و متکثر
- ۲ میرداماد - وحدت حقیقت وجود
- ۳ ملاصدرا - وحدت حقیقت وجود
- ۴ عرفا - وجودهای مختلف و متکثر

۲۴ کدام عبارت با نظرات ملاصدرا سازگار است؟

- ۱ آن‌چه اصیل است، وجود است و ماهیت انتزاعی است، یعنی هیچ‌گونه واقعیتی ندارد.
- ۲ میان وجود و ماهیت، وجود امری واقعی و ماهیت مفهومی ساخته و پرداخته ذهن افراد است.
- ۳ ذهن عادی و طبیعی انسان، در مسئله اصالت وجود یا ماهیت، حقیقت را وارونه نشان می‌دهد.
- ۴ وحی و شهود را باید در فلسفه به همان نحوی به کار گرفت که عقل و استدلال به کار می‌روند.

۲۵ عبارت «یک فروغ رخ ساقیست که در جام افتاد» ناظر بر اصل است و عبارت «گرچه بسیارند انجم آفتابی بیش نیست» بر اصل دلالت دارد.

- ۱ اصالت وجود - مراتب حقیقت وجود
- ۲ اصالت وجود - وحدت حقیقت وجود
- ۳ وحدت حقیقت وجود - مراتب حقیقت وجود
- ۴ وحدت حقیقت وجود - اصالت وجود

- ۱ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. از نظر ملاصدرا واقعیت خارجی همان وجود و مابہ‌ازاء و مصداق وجود است. ملاصدرا اختلاف و کثرت موجودات را ناشی از ماهیت آن‌ها نمی‌داند، بلکه ناشی از تفاوت در مراتب وجود یا شدت و ضعف وجودی آن‌ها می‌داند؛ زیرا وی اصالت وجودی است و ماهیت را امری اصیل نمی‌داند.
- ۲ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. پس از اینکه در اصل دوم، وحدت حقیقت وجود به اثبات می‌رسد، این سؤال باقی می‌ماند که اگر حقیقت یکی است، پس کثرت‌ها از کجا نشأت می‌گیرند؟ با این وصف، قبول وحدت وجود به تنهایی نمی‌تواند کثرت را تبیین کند لذا ملاصدرا اصل مراتب داشتن وجود را مطرح می‌کند. بررسی سایر گزینه‌ها:
- بنیادی‌ترین اصل حکمت متعالیه، اصالت وجود است نه وحدت حقیقت وجود (رد گزینه ۱) اعتقاد به اینکه انسان واقعی است نه وجود انسانی، اعتقاد به اصالت ماهیت است نه اصالت وجود. اعتقاد به اصالت وجود است که برای ذهن معمولی، مشکل و پیچیده است (رد گزینه ۳). براساس اصل مراتب داشتن وجود، هر مرتبه از وجود به میزان درجه وجودی خود، ظهور آن حقیقت است، نه به میزان درجه ماهوی خود (رد گزینه ۴).
- ۳ گزینه ۱ پاسخ صحیح است. در این سفر، سالک به سوی خلق بازمی‌گردد، در حالی که به حق توجه دارد و همه چیز را مظهر و جلوه‌ی او می‌یابد. ملاصدرا نیز بخش سوم کتاب خود را به افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی اختصاص داده است. کتاب دوازدهم، درس یازدهم ص ۹۰
- ۴ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. بعد از اینکه دانستیم از هر واقعیتی دو مفهوم وجود و ماهیت فهمیده می‌شود، سؤال پیش می‌آید که حال که آن واقعیت خارجی یکی است، آن یک واقعیت، حقیقتاً و واقعاً مصداق کدام یک از این دو مفهوم است؟ وجود یا ماهیت؟ این سؤال مسئله اصالت وجود یا ماهیت را مطرح می‌کند (رد سایر گزینه‌ها).
- ۵ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. نام مهم‌ترین کتاب فلسفی ملاصدرا که در آن مکتب جدید را در فلسفه اسلامی بنیان گذاشته است، «الحکمة المتعالیة فی الاسفار العقلیة الاربعة» می‌باشد که از روی سفرهای چهارگانه عارفان نام‌گذاری شده است. دلیل این نام‌گذاری این است که ملاصدرا مباحث خود در این کتاب را متناظر با مراحل سفرهای چهارگانه عارفان تنظیم کرده است و بر آن اساس پیش می‌رود.
- ۶ گزینه ۴ پاسخ صحیح است.
- فلسفه‌ای که ملاصدرا بنیان گذاشت و حکمت متعالیه نامید، نتیجه‌ی تکاملی دو مشرب فلسفی گذشته یعنی فلسفه‌ی مشاء و اشراق و نیز انس دائمی وی با وحی الهی و قرآن کریم بود. ملاصدرا در هر موردی که در آثار فلسفی خود از شهود یا وحی الهی بهره برده، از این دو منبع نه به‌عنوان پایه‌ی استدلال، بلکه به‌عنوان تأیید و شاهد کمک گرفته است.
- ۷ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. در سفر از حق (خدا) به سوی خلق؛ همراه با حق، سالک به سوی خلق بازمی‌گردد؛ در حالی که به حق توجه دارد و همه چیز را مظهر و جلوه او می‌یابد. ملاصدرا بخش سوم کتاب خود را به افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی اختصاص داده است.

- ۸ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. ملاصدرا با تلفیق اصل اصالت وجود با این نکته که مفهوم وجود، مشترک میان همه‌ی اشیاست، نتیجه گرفت که حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تکثیر واقعی در عالم وجود ندارد. عارفان نیز از دیرباز معتقد بودند که هستی یکی است و یک حقیقت است و کثرت‌های جهان اصالت ندارند.
- بررسی سایر گزینه‌ها:
- (۱) ملاصدرا تفاوت موجودات مختلف را در مرتبه‌ی وجودی آن‌ها می‌دانست.
- (۳) تبیین کثرت جهان نزد ملاصدرا فقط از طریق مفهوم وجود میسر است.
- (۴) نمی‌توان گفت ملاصدرا منکر کثرت جهان بود و جایی برای کثرت در جهان نمی‌دید، زیرا وی به کثرت ظاهری جهان اعتقاد داشت، اما معتقد بود جایی برای تکثیر واقعی در عالم وجود ندارد.
- ۹ گزینه ۱ پاسخ صحیح است. ملاصدرا می‌گوید تمام چیزهایی که در خارج وجود دارند، مانند سنگ، انسان، درخت و ... همه مصداق وجودند. البته وجودهایی متفاوت و با نقص و کمالات متفاوت. به بیان دیگر برخی از این وجودها دارای کمالاتی است که دیگری ندارد. مثلاً وجود انسان دارای کمالاتی است که وجود سنگ آن کمالات را ندارد و یا وجود درخت دارای کمالاتی است که وجود سنگ آن کمالات را ندارد. خلاصه این وجودها در یک سطح نیستند و هر کدام از آن‌ها دارای خصوصیتی هستند و با یکدیگر متفاوت‌اند، یعنی چون اصالت با وجود است و چون کثرت موجودات در خارج محسوس است و همه می‌بینند که افراد مختلفی در خارج هستند، پس در خارج، اشخاص و افرادی از وجود هست که با یکدیگر تفاوتی ذاتی دارند و این وجودها از هم جدا و متمایز هستند، یعنی به عقیده‌ی ملاصدرا، وجود، یک نوع مانند انسان نیست که دارای افرادی باشد بلکه خودش یک فرد است، اما دارای درجات و مراتب مختلف است. ملاصدرا، نام این مراتب را ظهورات می‌نامد و می‌گوید وجود که حقیقت واحدی است، در تجلیات و ظهورهای خود دارای مراتبی می‌شود و هر مرتبه‌ای از وجود، به میزان درجه‌ی وجودی خود، ظهور آن حقیقت واحد و یگانه است.
- ۱۰ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. ملاصدرا می‌گوید از میان دو مفهوم وجود و ماهیت، وجود اصیل و واقعی است. یعنی واقعیت خارجی، مابازا و مصداق وجود است. بنابراین، جهان، چیزی جز «وجود» و حقیقت وجود نیست. بیت «وجود اندر کمال خویش جاری است/ تعیین‌ها امور اعتباری است» بیانگر اصالت وجود و اعتباری بودن ماهیت است. البته، درک و پذیرش این مفهوم در ابتدا بسی دشوار است و برای ذهن انسان‌های معمولی پیچیده و مشکل به نظر می‌رسد.
- ۱۱ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. سفر سوم، سفر از حق (خدا) به سوی خلق، همراه با حق است: در این سفر سالک به سوی خلق باز می‌گردد، در حالی که به حق توجه دارد و همه‌چیز را مظهر و جلوه‌ی او می‌یابد. اما سفر چهارم، سفر در خلق است با حق: در این سفر سالک می‌کوشد به کمک حق مردم را هدایت کند و آن‌ها را نیز سالک راه حق نماید.
- ۱۲ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. ملاصدرا می‌گوید: «بسیاری از منسوبان به علم، علم لدنی غیبی را که سالکان طریقت بدان اعتماد دارند، انکار می‌کنند و می‌گویند هر چه جز از راه آموزش و تفکر حاصل شود، علم نیست. برخی هم گمان برده‌اند [که] علم حقیقی منحصر در علم فقه و ظاهر تفسیر و کلام است ... ولی این هم گمانی فاسد است و گوینده‌ی آن تاکنون معنای قرآن را نفهمیده و باور ندارد که آن اقیانوسی است که پهنه‌اش تمامی حقایق را فرا می‌گیرد.» از این سخنان ملاصدرا می‌توان چنین برداشت نمود که وی مانند سهروردی به معرفت شهودی توجه خاصی دارد تا جایی که وی می‌گوید کسی که علم لدنی را علم نمی‌داند، قرآن کریم را نفهمیده است.

۱۳ گزینه ۱ پاسخ صحیح است. نور در فلسفه سهروردی کاملاً مترادف با وجود نیست. از نظر سهروردی عالم آفرینش متشکل از مراتب نور و ظلمت است. موجودات جهان به نور و ظلمت تقسیم می‌شوند. بنابراین اگر نور همان وجود باشد، ذات هر واقعیتی باید نور می‌بود. در حالی که برخی موجودات (اجسام و اشیاء مادی) از نظر سهروردی ظلمت هستند و بهره‌ای از نور ندارند. بهتر است نور را در فلسفه سهروردی معادل حیات دانست. اما ملاصدرا نور را مترادف با وجود می‌داند و از نظر او تاریکی همان نبود نور است، زیرا عدم همان نبودن وجود است. در حالی که به طور دقیق در فلسفه سهروردی چنین نیست. از نظر ملاصدرا نور قوی نور است، نور ضعیف هم نور است. نور قوی از همان جهت که نور می‌باشد قوی است و نور ضعیف هم از همان جهت که نور است ضعیف می‌باشد. چنین نیست که نور قوی با چیز دیگری غیر از نور ترکیب شده باشد و قوی شده باشد و یا اینکه نور ضعیف با چیز دیگری، مثلاً تاریکی ترکیب شده و ضعیف شده باشد، زیرا اصولاً تاریکی چیزی نیست، همان نبودن نور است.

۱۴ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. وحدت موجودات جهان در فلسفه صدرایی با اصل «وحدت حقیقت وجود» تبیین می‌شود. ملاصدرا برای رسیدن به این اصل، اصل اشتراک مفهوم وجود را با اصل اصالت وجود تلفیق کرد و گفت: حال که واقعیت داشتن و اصالت با وجود است، نه با ماهیت، و وجود هم امر مشترک و واحد میان همه اشیاست، پس حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تکثیر واقعی در عالم وجود ندارد. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: بیانگر اشتراک مفهوم وجود است.

گزینه ۲: بیانگر اصالت وجود است.

گزینه ۴: بیانگر مراتب داشتن وجود است.

توجه: «اشتراک مفهوم وجود» با «وحدت حقیقت وجود» فرق دارد. یک فرد اصالت ماهیتی هم اشتراک مفهوم وجود را می‌پذیرد. این اصل بیان می‌کند که وجود مفهومی است که از همه موجودات استنباط می‌شود و میان آن‌ها مشترک است. ترکیب این اصل با اصالت وجود است که باعث پدید آمدن اصل وحدت حقیقت وجود می‌گردد، که یعنی ما چند نوع موجود نداریم، بلکه یک نوع وجود در جهان هست.

۱۵

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. توجه کنید که اصالت وجود از نظر ملاصدرا بدین معنا نیست که ماهیت کاملاً یک امر ذهنی و ساختگی باشد و هیچ اثری از آن در خارج نباشد. آنچه در تفسیر این نظر مهم است بدانیم این است که اصالت وجود بدین معناست که وجود موجود بالذات است و ماهیت به تبع آن (بالعرض) تحقق می‌یابد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: اینگونه نیست که ماهیت کاملاً ذهنی و ساختگی باشد، بلکه وجود بالعرض دارد.

گزینه ۳: در این تفسیر نیز ماهیت در خارج موجود نیست. بلکه چون وجود دارای شدت و ضعف و درجات است، ماهیت صرفاً تصویری است که از میزان این وجودها و حد و مرز آنها به ذهن می‌آید. پس کاملاً ذهنی می‌شود.

گزینه ۴: درست است که گفتیم اصالت وجود بدین معنی است که وجود موجود بالذات است و ماهیت به تبع آن تحقق می‌یابد؛ اما

این

تبعیت ماهیت از وجود مانند تبعیت یک موجود از وجود دیگر نیست، بلکه مانند تبعیت سایه از صاحب سایه است. وگرنه در جهان یک حقیقت

ماهیت

از

وجود

مانند

تبعیت

یک

موجود

از

وجود

دیگر

نیست.

بلکه

مانند

تبعیت

سایه

از وجود است. اگر ماهیت را موجود جدای از وجود بدانیم (حال هر رابطه‌ای بین آنها برقرار باشد)، اصالت وجود زیر سؤال می‌رود.

۱۶

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. اصالت وجود از نظر ملاصدرا بدین معنا نیست که ماهیت کاملاً یک امر ذهنی و ساختگی باشد و هیچ اثری از آن در خارج نباشد. آنچه در تفسیر این نظر مهم است بدانیم این است که اصالت وجود بدین معناست که وجود موجود بالذات است و ماهیت به تبع آن (بالعرض) تحقق می‌یابد. در این تعبیر ماهیت باید هر مفهومی غیر وجود باشد. زیرا وجود اصیل است و تمامی

مفاهیم دیگر شیء به واسطه وجود و به تبع آن در خارج موجود می‌شوند. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: اگر مقصود و تعریف از ماهیت چنین باشد ماهیت امری کاملاً ذهنی خواهد بود، که همانطور که ذکر کردیم با تفسیر درست اصالت وجود صدقایی کاملاً سازگار نیست. دقت کنید برای مثال اگر تعریفمان از ماهیت چنین باشد، وقتی یکی می‌پرسد آن چیست؟ و جواب می‌دهیم انسان! «انسان» در اینجا ماهیت است. اما همه می‌دانیم که انسان فی‌نفسه در خارج نداریم و این یک مفهوم ذهنی

است؛ بلکه در خارج علی و حسن و حسین و ... داریم.

گزینه ۳ و ۴: در این تعبیر ماهیت هر چیزی است که از موجود و شیء خارجی قابل انفکاک نباشد. به اصطلاح فلسفی‌تر اموری هستند که شیء را بدل به آنی می‌کنند که هست. اگر تعریف از ماهیت را چنین در نظر بگیریم، این تعبیر شامل خود وجود هم خواهد شد.

بنابراین اصلاً در چنین تعبیری از ماهیت، سخن گفتن از اصالت وجود یا ماهیت بی‌معنی خواهد بود.

۱۷) گزینه ۳ پاسخ صحیح است. مفهوم اعتباری به تبع مفهوم اصیل می‌تواند در خارج ظهور یابد و یا به تبع آن توسط ذهن استنباط شود. تنها مفهوم اعتباری اقتضایی به ترتب آثار در خارج ندارد. در حالی که آنچه اصیل است چیزی است که در خارج وجود بالذات دارد، یعنی به واسطه امری دیگر موجود نمی‌شود، بلکه خود در جهان منشأ اثر و سبب پیدایش چیزهای دیگر می‌شود و حقیقت و واقعیت خارجی مابه‌ازای واقعی اوست. بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: هر مفهومی اعم از وجود نیز توسط قوه تجرید از شیء‌های خارجی استنباط می‌شود.

گزینه ۲: این ویژگی اختصاصی به مفهوم اعتباری ندارد و درباره مفهوم اصیل هم صادق است.

گزینه ۴: اعتباریت به معنای ساختگی و ذهنی بودن نیست. بلکه بدین معناست که مفهوم اصیل موجود بالذات است. یعنی مفهوم اعتباری به واسطه مفهوم اصیل تحقق می‌یابد یا به واسطه آن ادراک می‌شود و در ذهن می‌آید.

۱۸) گزینه ۲ پاسخ صحیح است. آنچه اصیل است چیزی است که در خارج وجود بالذات دارد، یعنی به واسطه امری دیگر موجود نمی‌شود، بلکه خود در جهان منشأ اثر و سبب پیدایش چیزهای دیگر می‌شود و حقیقت و واقعیت خارجی مابه‌ازای واقعی اوست.

توجه کنید اگر چیزی به واسطه وجود موجود شود اصیل نیست. موجود شدن به واسطه وجود یعنی آن شیء خود نمی‌تواند در جهان موجودیت بیابد و تنها زمانی می‌توان آن را موجود دانست که یک وجود خارجی آن را دارا باشد. مثلاً شاعر به تنهایی در جهان وجود ندارد بلکه باید یک انسانی (وجودی) در خارج موجود باشد که این وصف بتواند در آن تحقق پیدا کند، یعنی به واسطه یک وجود موجود شود.

۱۹) گزینه ۱ پاسخ صحیح است. بررسی موارد:

- ترجمه آیه: «البته آنان که گفتند خدا یکی از سه (عنصر تشکیل‌دهنده خدا) است کافر گردیدند». اشاره به توحید و یگانگی خداوند دارند و اینکه او برتر از هر وجودی است. ملاصدرا در سفر دوم، یعنی سفر با حق و در حق، به مباحث مربوط به توحید و صفات الهی می‌پردازد.

- ترجمه آیه: «پس سپاس از آن خداست پروردگار آسمان‌ها و پروردگار زمین پروردگار جهانیان ... و اوست شکست‌ناپذیر سنجیده‌کار (حکیم)». ملاصدرا بخش سوم کتاب خود (سفر از حق به خلق، همراه با حق) را به افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی اختصاص داده است.

- ترجمه آیه: «و او خدایی است که نخست خلاق را بیافریند و آن‌گاه (به عالم معاد) بازگرداند و این اعاده (مثل ایجاد) بر او بسیار سهل و آسان است». اشاره به معاد دارد. ملاصدرا مباحث مربوط به نفس و معاد را در سفر چهارم یعنی سفر در خلق و با حق مطرح می‌کند.

۲۰) گزینه ۳ پاسخ صحیح است. دانشمندان علم کلام، که به آن‌ها متکلمین می‌گویند، می‌خواستند از طریق عقل و استدلال از معارف دینی دفاع کنند. بنابراین اشتراک متکلمین و فیلسوفان در روش کارها آن‌ها یعنی استفاده از روش عقلی و استدلالی بود.

توجه: روش کار متکلمین استدلال و برهان بود و آن‌ها استدلال‌های خود را تابع منطق و قواعد استنتاج صورت‌بندی می‌کردند. اما این بدین معنا نیست که لزوماً دلایل آن‌ها برای رد یا قبول برخی گزاره‌ها همگی عقلی و استدلالی بود. بلکه در محتوای استدلال‌ها آن‌ها از برخی امور نظیر حسن و قبح برای رد یا قبول برخی مقدمات استفاده می‌کردند. (رد گزینه ۴)

۲۱) گزینه ۳ پاسخ صحیح است. ملاصدرا اگر هم از آیات قرآنی استفاده می‌کرد، آن را برای تأیید و شاهد استدلال‌های خود استفاده می‌کرد، نه اینکه از آن برای مقدمات استدلال‌های خودش استفاده کند.

۲۲) گزینه ۱ پاسخ صحیح است. میرداماد در اصل فیلسوفی مشائی بود نه اشراقی؛ اما می‌کوشید فلسفه‌ی مشاء را اشراقی تفسیر کند.

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. ۲۳

مطابق با دیدگاه ملاصدرا و عرفا، هستی یک حقیقت و یک واحد حقیقتی بیش نیست. (رد گزینه ۲) آنچه از کثرت در جهان مشاهده می‌کنیم، به معنای وجودهای مختلف و متکثر نیست. (رد گزینه‌های ۱ و ۴) بلکه معنای دیگری دارد. آنان می‌گفتند نسبت حقیقت وجود به این کثرت‌هایی که می‌بینیم، مانند نسبت آب دریا به امواج است. این امواج فراوان چیزی جز همان آب نیستند که این گونه چین و شکن پیدا کرده و خود را بر صخره‌ها می‌کوبد. درخت و انسان و خورشید و جله این امور گوناگون، از خود هویتی و وجودی ندارند، صرفاً آن آب و سایه‌های آن حقیقت‌اند. درس ۱۱ صفحه ۹۴

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. در این سؤال که قدری دشوار است بین ۱ و ۲ پاسخ صحیح را انتخاب می‌کنیم. می‌توان گفت درست است که ماهیات برخی امور ذهنی هستند ولی صرفاً ساخته و پرداخته ذهن نیستند بلکه ذهن آنها را از خود موجودات واقعی انتزاع می‌کند (رد گزینه ۲) البته واقعیت فقط مصداق وجود است و ماهیت هیچ واقعییتی ندارد بنابراین گزینه ۱ درست‌تر است. ۲۴

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. ملاصدرا معتقد است: حال که واقعیت اصالت با وجود است، نه ماهیت و وجود هم امر مشترک و واحد همان اشیا است، پس حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تکثر واقعی در عالم وجود ندارد. ملاصدرا با سلوک عقلی و استدلالی خود به همان حقیقتی رسیده بود که عارفان با شهود دیده بودند و به زبان زیبای شعر می‌سرودند:
این همه کس می و نقش نگارین که نمود / یک فروغ رخ ساقیست که در جام افتاد
از نظر ملاصدرا، با این که هستی یک حقیقت واحد است، اما این حقیقت واحد، دارای درجات، مراتب و شدت و ضعف است. وجود در تجلیات و ظهورات خود دارای مراتبی می‌شود و هر مرتبه‌ای از وجود، به میزان درجه وجودی خود، ظهور آن حقیقت واحد و یگانه است.
در هزاران جام گوناگون، شرابی بیش نیست / گرچه بسیارند انجم، آفتابی بیش نیست ۲۵